

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**ВЕЛИКИЙ Ю.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, МИКОЛАЇВСЬКА ФІЛІЯ**

У статті висвітлено методи фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Виявлено, що в сучасних умовах господарювання підприємств, фінансування інноваційного розвитку стає можливим при використанні власних коштів.

In the article it is reflected methods of the financial providing of innovative development of enterprises. It is discovered that in the modern terms of manage industrial enterprises, financing of innovative development becomes possible at the use of the personal funds.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток економіки вирішальним чином залежить від масштабів впровадження новітньої техніки та технологій. Підвищення активності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку галузі. Але водночас суб'єкти господарювання в умовах невизначеності стикаються з такою серйозною перешкодою як дефіцит інвестиційних ресурсів. У ринковому середовищі, яке постійно змінюється, інноваційна діяльність підприємства буде здійснюватися успішно лише за умови збільшення обсягів інвестиційних ресурсів і їх ефективного використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційний етап розвитку нерозривно пов'язаний з пошуком джерел фінансування та підвищенням ефективності використання фінансових важелів. Наукова думка в цих питаннях має досягнення. Найповніше здобутки вітчизняної науки в сфері інноваційного розвитку та його фінансового забезпечення представлені у працях Ю. Бажала, О. Василика, А. Гальчинського, В. Гесця, А. Даниленка та ін. Проте подальших досліджень потребують аналіз видів і форм фінансового забезпечення машинобудівних підприємств.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження методів фінансового забезпечення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній науковій літературі виділяють різні методи фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

Так, у своїй роботі Онишко С. В. [1] визначає, що власні фінансові ресурси суб'єктів господарської діяльності варто розглядати як фундаментальний елемент у системі руху інноваційних процесів підприємства. При цьому важливим є те, що власні фінансові ресурси виступають не тільки фактором забезпечення, а й стимулом до ведення інноваційної діяльності.

Цей метод може використовуватися при фінансуванні інновацій при реалізації невеликих інноваційних проєктів. В основі цього методу лежить фінансування винятково за рахунок власних (внутрішніх) джерел (чистого прибутку, амортизаційних відрахувань і внутрішньогосподарчих резервів).

До переваг фінансового забезпечення власними коштами інноваційного розвитку підприємств він відносить наступне:

1. Підвищення фінансової стійкості за рахунок додатково сформованого з прибутку власного капіталу.

2. Формування і використання власних коштів, що відбувається стабільно упродовж року.

3. Спрощений механізм прийняття управлінських рішень.

4. Висока норма прибутку інвестованого капіталу, оскільки не вимагає сплати позикового процента в будь-яких його формах.

5. Істотне зниження ризику неплатоспроможності та банкрутства при їхньому використанні.

На нашу думку зі всіх методів фінансового забезпечення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств самофінансування є найнадійнішим. Його недолік полягає в тому, що він може бути використаний тільки для реалізації невеликих інноваційних проєктів, тобто фінансові ресурси джерел цього методу обмежені. Тому великомасштабні інноваційні проєкти, як правило, можуть фінансуватися як за рахунок власних, так і позикових джерел.

В умовах обмеженості внутрішніх фінансових ресурсів

розв'язання проблеми забезпечення достатнього фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності машинобудівних підприємств вимагає пошуку перспективних джерел фінансування, серед яких - залучення банківського кредитування, активізації участі приватного сектора, використання заощаджень населення, підвищення ефективності програмно-цільової форми у системі фінансування та ін.

Можна визначити наступні позитивні та негативні сторони кредитно-позикового фінансування.

Позитивні:

1. Високий обсяг можливого залучення при реалізації базисних інновацій і великомасштабних інноваційних проєктів.
2. Значний зовнішній контроль за ефективністю їх використання.

Негативні:

1. Складність залучення і оформлення, необхідність надання відповідних гарантій машинобудівних підприємств або застави майна підприємств.
2. Підвищення ризику банкрутства у зв'язку з невчасністю погашення отриманих позик і втрат частини прибутку з необхідністю сплати позикового відсотка.

Важливу роль відіграють методи державного фінансування інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Державне фінансування інновацій здійснюється в таких формах, як:

1. Фінансова підтримка високоефективних інноваційно-інвестиційних проєктів.
2. Фінансування в рамках цільових програм.
3. Фінансування проєктів у рамках державних зовнішніх запозичень.

Наступним методом фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств є акціонерне фінансування. Так, у роботі [2] науковці зазначають, що розвиток фондового ринку має першочергову значення для збільшення інноваційного потенціалу галузей, тому що сплеск активності на фондовому ринку створює додаткові можливості для залучення підприємствами інвестиційного капіталу шляхом додаткової емісії акцій. Окрім того, можливість залучення банківського кредиту, як правило,

залежить від курсової вартості акцій компанії, тобто розвитку ринку акцій. І навпаки, падіння котирувань на фондовому ринку уповільнює розвиток виробництва, зменшує можливості для підприємств залучати кошти шляхом нового випуску акцій.

Головним фінансовим інструментом для залучення довгострокових інвестицій у найближчій перспективі вчені вважають цінні папери - акції та облигації. Фінансування інвестицій в реальний сектор економіки за допомогою ринку цінних паперів, залучення з цією метою через фондовий ринок неспекулятивних вітчизняних та іноземних капіталів мають стати найважливішим джерелом нового економічного зростання. Вчені стверджують, що завдяки ринку цінних паперів буде створено фінансовий механізм для запуску інвестицій, які забезпечать виживання і відновлення промисловості.

Наступним методом фінансування інноваційного розвитку підприємств є лізинг. Лізинг є одним із, найбільш потужних стимуляторів інвестиційних процесів машинобудівних підприємств, а також росту обсягів їх виробництва і прибутковості за рахунок підвищення технологічної оснащеності, відновлення машин і устаткування, це особливо актуально на цьому етапі розвитку, коли зростає потреба галузей у відновленні основних виробничих фондів, проведення технологічного переозброєння.

Застосування таких нетрадиційних засобів інвестування в інноваційний розвиток як лізинг у сьогоdnішніх умовах набуває особливого значення для нашої економіки в силу обмеженості бюджетних коштів, власних джерел для здійснення інноваційного розвитку, високих процентних ставок за кредит, а також інфляційних тенденцій. Тому серед методів фінансового забезпечення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств особливо варто розглянути можливість впровадження і використання лізингового фінансування.

Аналіз витрат на технологічні інновації машинобудівних підприємств показує, що одним з основних напрямків їхнього інноваційного розвитку є технологічна підготовка виробництва і придбання основних засобів із впровадженням продуктивних і процесних інновацій. Ці напрями інноваційної діяльності можна розглядати як об'єкти лізингових відносин.

До переваг використання методу лізингового фінансування

можна віднести наступні:

1. Економія коштів, яка пов'язана із можливістю експлуатувати новітнє устаткування, придбане за лізингом.

2. Здійснення лізингових платежів з прибутку, отриманого від експлуатації устаткування.

3. Здатність швидко поновлювати основні виробничі фонди (особливо їхню активну частину) без значних одноразових грошових витрат і на цій основі підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції.

4. Усунення неминучих витрат, спричинених морально застарілим устаткуванням (за допомогою використання оперативного лізингу).

5. Відсутність проблем кредитних гарантій чи застави, які виникають при звичайному кредиті.

6. Можливість апробації принципово нового обладнання з метою зменшення ризику придбання устаткування, що не відповідає умовам його експлуатації.

7. Відсутність амортизаційних відрахувань у зв'язку з тим, що орендоване майно не відбивається в бухгалтерському балансі.

Розглянуті вище методи фінансування інноваційного розвитку підприємств відносяться до традиційних методів, застосування яких стає важко реалізованим через ряд об'єктивних причин:

По-перше, немає 100% гарантії повернення витрачених коштів через високу ризикованість інноваційних проєктів.

По-друге багато інноваційних проєктів починають приносити прибуток не раніше, ніж через три-п'ять років.

По-третє, ризикові капіталовкладення здійснюються, як правило, у найпередовіших напрямках науково-технічного прогресу, яким властивий найвищий ступінь невизначеності.

По-четверте, багато інвесторів обмежуються тільки наданням фінансових коштів. Вони не беруть участь безпосередньо або через своїх представників в управлінні інноваційним розвитком, хоча саме така участь в управлінні знижує ступінь ризику і збільшує норму прибутку на капіталовкладення і, таким чином, є невід'ємною умовою успішного освоєння інновацій [3].

Слід детальніше зупинитися на розгляді нетрадиційних

методів фінансового забезпечення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств, до яких відноситься венчурне фінансування.

Венчурне фінансування здійснюється у двох основних формах - шляхом придбання акцій нових фірм або за допомогою надання кредиту різного виду, звичайно з правом конверсії в акції. Венчурний капітал - являє собою джерело довгострокових інвестицій у сфері з підвищеним ступенем ризику, у новий бізнес, що розширюється чи перетерпає різкі зміни. Він надається на декілька (3-7 років) без гарантії або забезпечення.

Відомо, що у країнах Західної Європи та США венчурний капітал є важливим інструментом фінансування науково-дослідних робіт та розвитку високих технологій.

Враховуючи специфіку побудови фінансової системи України, венчурний капітал може скласти конкуренцію банківському капіталу в сфері фінансування ризикових високотехнологічних проєктів.

Акумуляція коштів багатьох інвесторів дозволяє венчурним фондам формувати великі за вартістю портфелі фінансових активів і, тим самим, істотно розширює інвестиційні можливості.

Тому для ефективної реалізації впровадження у машинобудівний комплекс вітчизняних наукових досліджень та інноваційних проєктів необхідно більш активно залучати й ефективно використовувати як альтернативний метод фінансування венчурний капітал.

Венчурний капітал, як виключно ризиковий капітал для компаній і проєктів, перебуває сьогодні в Україні лише на стадії формування. Історія свідчить, що для появи, росту й розширення венчурного капіталу необхідна активна політична і законодавча підтримка з боку державних та інших зацікавлених структур.

В Україні працівників кредитних інститутів більше цікавить забезпечення, а не бізнес-плани. Не схильні до ризику українські банки не беруть участі в компаніях венчурного капіталу, як не беруть у них участі й інші інституціональні структури.

При залученні венчурного капіталу перед машинобудівним підприємством виникає багато труднощів. Однією з головних є відсутність практичного досвіду реалізації даного методу

фінансового забезпечення з боку вітчизняних підприємств.

Висновки. На сьогоднішній день в Україні, враховуючи специфіку функціонування машинобудівних підприємств, найбільш реальним у застосуванні на практиці є метод самофінансування інноваційного розвитку, ключовим елементом якого має стати формування та оптимальний перерозподіл чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, виявлення та використання внутрішньогосподарських резервів підприємства, але в силу обмеженості власних коштів підприємства, цілком ймовірно, що на певних етапах фінансування інноваційного розвитку буде здійснюватися також за допомогою залучення банківських кредитів.

Література.

1. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності: [навч. посібник]/ С.В. Онишко – К.: КНТ – 2008 – 256 с.

2. Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. Гальчинський, С. Левочкін // Економіка України – 2005. - № 7 – с. 23 – 25.

3. Денисюк В. Інноваційна активність національної економіки: вдосконалення методології; показники промислових підприємств, державна підтримка/ В. Денисюк // Економіст. - 2005. - № 8. – с. 45-49.